

Keskustelua lähdeviittauksista

Kommentti Silvastille

MUA-lehti julkaisi englanninkielisessä numerossaan 2/2009 Tiina Silvastin artikkelin Giving up the family farm – An alternative story of the structural change in agriculture in Finland. Siinä Silvasti hahmottaa toimintansa lopettaneiden maanviljelijöiden kokemuksista 'vaihtoehtoista tarinaa' taloudellista tehokkuutta ja kasvaneita tilakokoja korostavalle "viralliselle menestystarinalle". Muutosten ymmärtämisessä on olennaista huomioida uusien suuntien lisäksi myös se vanha mikä säilyy tai mikä on jäämässä taakse, ja yhtä lailla muutosten varjopuolet ja ei-halutut seuraukset. Tästä näkökulmasta Silvastin artikkeli on tärkeä tutkimuskontribuutio.

Silvastin tapa käsitellä alan tutkimuskirjallisuutta antaa kuitenkin aihetta huomaautukseen. Hän yhtäältä ohittaa analyysinsä ja empiirisen aineistonsa kannalta relevantteja lähteitä ja toisaalta esittää perustelematta väitteen tiettyjen tutkimusten tarkoitushakuisesta roolista maatalouden rakennemuutoksessa.

Silvasti käyttää aineistonaan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Maaseudun Sivistysliiton vuosina 1996 -97 järjestämän Maan sydämelä -kilpikirjoituksen tekstejä. Viljelijöiden äänen monipuolinen tavoittaminen oli keskeinen peruste, kun esitin tämän aineiston keruuta

SKS:n kansanperinteen valiokunnalle toukokuussa 1995. Osoitus yhteiskuntatieteellisestä kiinnostuksesta aineistoon on vuonna 2004 ilmestynyt, Juha Nirkon ja allekirjoittaneen toimittama tutkimusantologia "Kirjoituksia maan sydämelästä. Tutkimusnäkökulmia maanviljelijöiden kilpakeruuaineistoon" (SKS:n toimituksia 931). Toimittajien ja Silvastin lisäksi antologiaan kirjoittivat Hilikka Vihinen, Maarit Sireni, Mikko Kumpulainen ja Jouni Pikka.

Silvasti ei artikkelissaan yllättäen mainitse lainkaan kyseistä antologiaa, vaikka se keskittyy nimenomaan hänen käyttämäänsä aineistoon ja vaikka siinä käsitellään maanviljelijöiden kirjoituksissaan ilmentämiä, myös pettymyksen ja luopumiseen liittyviä tunteja useista, maatalouden rakennemuutoksen tarinoiden tulkitsemisen kannalta relevanteista näkökulmista. Esimerkiksi artikkelissa "Yrittäjäys ja uhkakuvat. EU maanviljelijöiden asenteissa" osoitan, miten EU:ta käsitellään kirjoituksissa oman tilan toimintaa uhkaavana taloudellisena ahdinkona, selviytymishaasteena, itsekkyyteen ja epärehellisyyteen perustuvina markkinasuhteina sekä nöyryyttävänä kontrollikoneistona. Myös analysoimani aineistonäytteet ovat osin samoja kuin Silvastin artikkelissa.

Yhä lailla ihmetystä herättää Silvastin väite, jonka mukaan useat tutkijat voimakkaasti edistäsivät (strongly promote, s. 21) kiihtyvää rakenne-

muutosta, jossa taloudellinen tehokkuus lisääntyy, tilakoot, liikevaihto ja tuotanto kasvavat, ja kasvavilla tiloilla korostetaan uutta businessstyyppiä johtamista ja yrittäjyyttä. Esimerkkeinä tällaista kehitystä edistävästä tutkimuksista hän mainitsee yhdessä Teemu Rantasen kanssa kirjoittamani teoksen ”Pelkkä puhe ei riitä. Maanviljelijän yrittäjäidentiteetin rakentumisen sosiaalipsykologisia ehtoja” (Yliopistopaino 1999) sekä yhdessä Jarkko Pyysiäisen kanssa toimittamani tutkimusraportin ”Understanding Entrepreneurial Skills in the Farm Context” (Frick, CH: Fibl 2008). Vaikka kysymyksessä on väite tutkijoiden tarkoitushakuisesta roolista yhteiskunnallisessa ja poliittisessa muutosprosessissa, Silvasti ei kerro millä tavoin nämä tutkimukset hänen näkemyksensä mukaan edistävät tai pyrkivät edistämään mainittua kehitystä maataloilla.

Suomen akatemian rahoituksella toteutetussa Pelkkä puhe ei riitä -tutkimuksessa tulkitsimme yrittäjän toimija-aseman rakentumista viljelijöiden haastattelupuheessa. Tutkimuksen taustana oli viljelijöihin kohdistunut odotus yrittäjämäisen toiminnan ja yrittäjäidentiteetin omaksumisesta. Tavoitteena oli tutkia tuon odotuksen toteutumisen sosiaalipsykologisia reunaehtoja viljelijöiden omaa kommentointia analysoimalla. Tuloksena esitimme muun muassa, että haastatellut viljelijät pitkälti käyttivät kommenttiensa lähtökohanaan oletusta yrittäjämäisestä toimijasta, jonka toimeentulo riippuu hänen yritystoimintansa kannattavuudesta ja joka kykenee itse vaikuttamaan omaan menestymiseensä. Silti heidän puheessaan rakentui myös avuttoman yrittäjän toimija-asema, jossa viljelijän vaikutusmahdollisuudet markkina-areenalla ja asiakassuhteessa koetaan puuttuviksi tai vähäisiksi. Tuotannon ja tilakoon kasvattaminen oli myös puheena, mutta sen suhteen vallitsi laajentamista eri kannoilta punnitsevan, harkitsevan yrittäjän asenne.

Understanding entrepreneurial skills -teos taas raportoi osan EU:n kuudennesta puiteohjelmasta rahoitettua, kuudessa maassa toteutettua tutkimusprojektia (ESoF). Projektin taustana oli maatalojen toimintaympäristön muutos, johon monet viljelijät ovat joutuneet reagoimaan. Yhtenä vaihtoehdona viljelijöille oli tarjottu yrittäjyystaitojen

kehittämistä. Teoksessa raportoidun tutkimusosan tavoitteena oli lisätä ymmärrystä yrittäjyystaitojen luonteesta ja relevanssista maatalokontekstissa analysoimalla sitä, miten ja millä perusteilla haastatellut viljelijät eri maissa arvioivat omia yrittäjyystaitojaan sekä sitä miten he selittävät yrittäjyystaitojen kehittymistä maataloilla. Yrittäjyystaitoja tutkimme monitasoisena käsitteenä, joka ei esimerkiksi rajaudu voiton maksimointiin ja jonka soveltaminen ei rajaudu tiloille, joissa haetaan kustannustehokkuutta ja kilpailuetua tuotantoa ja tilakokoa kasvattamalla. Totesimme yrittäjyystaitojen olevan aivan yhtä lailla relevantteja tiloilla, joilla tavoitellaan lisäarvoa maataloustuotteille esim. jalostamisen ja suoramyynnin kautta sekä tiloilla, joilla harjoitetaan yritystoimintaa tavanomaisen maatalouden alkutuotannon ulkopuolella. Tulosten tulokinnassa keskiöön nousi viljelijöiden tarjoama selitys, jonka mukaan yrittäjyystaitojen kehittymisessä on avainasemassa uusien näkökulmien mahdollistama oppiminen, ja tähän liittyen verkostoitumiseen ja kontaktien hyödyntämiseen liittyvät taidot. Teoksen loppuluvussa keskustellaan tulosten merkityksestä EU:n maatalojen kehittämispolitiikalle. Toimittajien lisäksi teoksessa kirjoittavat mm. Terry Marsden, Mara Miele, Selyf Morgan, Pieter de Wolf, Herman Schoorlemmer, Christine Rudman ja Darren Halpin.

Mainituissa teoksissa siis tutkitaan sitä minäkäläiseksi maanviljelijöiden toiminta ja toimijuus kuvautuu, kun viljelijöiden puhetta ja maatalokontekstia lähestytään yrittäjyyden – ja varsinkin sosiaalipsykologisesti yrittäjäidentiteetiksi, yrittäjyystaidoiksi jne. käsitteellistetyyn yrittäjyyden – näkökulmasta. Meneillään oleva maatalouden ja maatalojen rakennemuutos, jonka monet asiantuntijat katsovat mm. globaalien markkinoiden muutoksien ja niitä myötäilevän politiikan aiheuttamaksi, samoin kuin yrittäjyysdiskurssin yhä laajeneva käyttö ovat mielestäni olennaisia perusteita synnyttää tällaista tutkimustietoa. Näin voidaan lisätä ymmärrystä siitä mitä kaikkea yrittäjyyden odotus tai vaatimus maataloilla voi tarkoittaa ja miten se eri muodoissaan sopii tai ei sovi viljelijöiden ajatteluun.

Silvastin mukaan tutkimuksemme ovat esimerkkejä siitä, että tutkijat voimakkaasti edistävät

maatalouden rakennemuutosta, tilakoon kasvattamista ja tilojen lopettamista. Ilman perusteluja ja juuri näihin tutkimuksiin kohdistettuna väitteen esittäminen on mielestäni epäasiallista.

*Kari Mikko Vesala
Helsingin yliopisto, sosiaalipsykologian laitos*

Vastaus Vesalalle

Artikkelini ”Giving up the family farm – An alternative story of the structural change in agriculture in Finland” (MUA 2/2009) käsittelee maataloudesta luopuneiden tai luopuvien viljelijöiden tulkintaa maatalouden rakennemuutoksesta.

Aloitan kirjoituksen tavanomaiseen tapaan lyhyellä taustoittavalla kappaleella. Kari Vesalan tutkimuksiin yleisluonteisesti viittaamalla olen halunnut tuoda esiin, että Vesalan mukaan rakennemuutoksen oloissa yrittäjyydellä on olennainen merkitys. Toisin sanoen, kun lause (sivu 21: ”This is the line of development...”) antaa ymmärtää, että Vesala kannattaa tämänsuuntaista kehitystä, tarkoitukseni oli korostaa, että Vesala katsoo yrittäjämäisellä tilanhoidolla ja yrittäjyystaidoilla olevan suuri merkitys kiristyneen kilpailun olosuhteissa. Tämä on tulkintani mukaan ollut myös Vesalan tutkimusten johtopäätös. Tietenkin jokainen lukija voi tarkistaa alkuperäislähteet ja arvioida yksityiskohtaisesti, miten hyvin tulkintani pitää paikkansa. Koska artikkelini varsinainen tutkimusongelma ei millään muotoa koske yrittäjyyttä, en katsonut tähdelliseksi esittää monilukuisesti yrittäjyyttä koskevia lähteitä tai sivukohtaisia lähdeviitteitä.

*Tiina Silvasti
Helsingin yliopisto,
yhteiskuntapolitiikan laitos*